

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka, soudce Radovana Suchánka a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **I. P.**, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody, zastoupeného JUDr. Klárou A. Samkovou, Ph.D., advokátkou se sídlem Španělská 742/6, Praha 2, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. května 2017 sp. zn. 6 To 210/2017 za účasti **Městského soudu v Praze** jako účastníka řízení a **Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6** jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 9. května 2017, sp. zn. 6 To 210/2017, bylo porušeno stěžovatelovo ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Toto usnesení se ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení předmětu řízení

1. Stěžovatel se domáhá zrušení v záhlaví vymezeného usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „stížnostní soud“) proto, že jím měl být porušen čl. 90 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

II. Posouzení splnění procesních předpokladů řízení

2. Ústavní stížnost byla doručena Ústavnímu soudu včas, osobou oprávněnou a řádně zastoupenou advokátem, předcházelo jí vyčerpání všech procesních prostředků, které zákon stěžovateli k ochraně jeho práv poskytuje, a tedy splňuje všechny procesní předpoklady stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“).

III. Rekapitulace skutkového stavu a procesního vývoje

3. Stěžovatel byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2012 sp. zn. 45 T 2/2012, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 10. 2012 sp. zn. 10 To 78/2012, shledán vinným trestným činem pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1, 2 a 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce sedmi let. Skutek, kladený stěžovateli za vinu, spočíval stručně řečeno v tom, že stěžovatel pohlavně zneužil svoji tehdy sedmiletou vnučku.

4. Stěžovatel již v hlavním líčení svou vinu popíral, později svůj postoj částečně revidoval. Zjednodušeně řečeno, přiznal, že k vnučce se choval vzhledem k jejímu věku nevhodně a že to, co mu bylo kladeno na vinu, se víceméně stalo, nicméně jinak, než jak uvedla vnučka. Ta nejzávažnější jednání, která mu byla kladena za vinu (např. digitální penetrace či sání bradavek), popřel a měl za to, že poškozená je uvedla jen proto, že byla zmanipulována svou matkou, dcerou stěžovatele, která s ním měla spor týkající se peněz.

5. Stěžovatel po vykonání dvou třetin tohoto trestu požádal o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Obvodní soud pro Prahu 6 (dále jen „soud prvního stupně“) rozhodl usnesením ze dne 21. 3. 2017 sp. zn. 16 PP 45/2016, tak, že stěžovatele podle § 88 odst. 4 trestního zákoníku ve spojení s § 331 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podmíněně propustil z výkonu trestu odnětí svobody s tím, že podle § 89 odst. 1 trestního zákoníku stěžovateli stanovil zkušební dobu v délce trvání sedmi let a současně nad ním vyslovil dohled.

6. Soud prvního stupně v tomto usnesení vyšel z hodnocení ředitele věznice, kde bylo konstatováno, že stěžovatel je zařazen v první skupině vnitřní diferenciaci, projevuje se jako bezproblémový, program zacházení plní, byl sedmkrát kázeňsky odměněn, má funkční pozitivní extramurální vztahy a zajištěné zázemí. Rovněž v tomto hodnocení bylo uvedeno, že výkon trestu u stěžovatele postupně plní svůj účel. Dále soud prvního stupně přihlédl k rejstříku trestů, z nějž zjistil, že stěžovatel vykonává trest odnětí svobody poprvé a byl mu uložen jen tento jeden trest. Tyto důkazy v zásadě nezpochybnují ani stěžovatel, ani státní zástupkyně, ani soud prvního stupně ani soud stížnostní.

7. Mimo nich však soud prvního stupně vyšel rovněž ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví (psychiatrie), odvětví sexuologie, který soud prvního stupně nechal pro účely rozhodnutí o podmíněném propuštění vypracovat. K tomuto znaleckému posudku byl rovněž ve veřejném zasedání o podmíněném propuštění soudní znalec MUDr. Brzek podrobně vyslechnut. Soudní znalec dospěl k závěru, že stěžovatel netrpí duševní poruchou ani parafilii, výslovně soudní znalec zdůraznil, že pedofilii u něj nezjistil. Z psychiatrického hlediska nepovažuje soudní znalec stěžovatele za nebezpečného. Skutek, pro který byl odsouzen, podle soudního znalce spáchal stěžovatel v důsledku své tehdejší situace, kdy byl pohlavně dlouhodobě neuspokojen a podlehl svodům situace. Soudní znalec rovněž zjistil, že skutek, za nějž byl odsouzen, stěžovatel bagatelizuje, až popírá. Tento postoj stěžovatel dle zjištění soudního znalce zastával již v době probíhajícího trestního stíhání proti němu, přičemž znalec rovněž uvedl, že v případě takto společností citlivě vnímané trestné činnosti není ničím

neobvyklým, že odsouzení si nedokáží vinu připustit. Závěrem soudní znalec navrhl soudu stěžovatele podmíněně propustit.

8. Proti usnesení soudu prvního stupně uvedenému výše sub 5. podali jak stěžovatel, tak státní zástupkyně stížnost ke stížnostnímu soudu. Stížnost stěžovatele směřovala proti délce zkušební doby, která byla dle stěžovatele nepřiměřeně dlouhá. Státní zástupkyně podala stížnost v neprospěch stěžovatele, neboť měla za to, že nebyly naplněny podmínky pro podmíněně propuštění. Tuto skutečnost státní zástupkyně spatřovala v tom, že stěžovatel nikdy nepřijal odpovědnost za skutek, pro nějž byl odsouzen. Podle ní stěžovateli chyběl potřebný náhled na svou trestnou činnost a zneužití své vnučky bagatelizuje, až popírá, přičemž nechápe, proč proti němu svědčila a lhala. Hodnocení ředitele věznice nadto dle státní zástupkyně nevedlo, že by trest již u stěžovatele splnil svůj účel, ale že jej teprve postupně plní. Z těchto důvodů měla státní zástupkyně za to, že stěžovatel nesplnil v době rozhodování soudu prvního stupně podmínku prokázání polepšení. Navrhla proto stížnostnímu soudu, aby usnesení soudu prvního stupně zrušil a sám rozhodl tak, že se žádost stěžovatele zamítá.

9. Ke stížnosti státní zástupkyně se písemně vyjádřil stěžovatel prostřednictvím své právní zástupkyně. Ve svém vyjádření stěžovatel uvedl, že dle § 88 odst. 4 trestního zákoníku je možné odsouzeného podmíněně propustit tehdy, jestliže vzhledem ke všem okolnostem je odůvodněn předpoklad, že odsouzený povede i na svobodě řádný život a že tu není pro společnost riziko jeho recidivy. Tuto podmínku stěžovatel podle svého vyjádření splňuje. Poukázal na to, že znalec dospěl k jednoznačnému závěru, že nehrozí opakování skutku ani žádná jiná rizika spojená s podmíněným propuštěním odsouzeného. Dále poukázal i na vyjádření vězeňského kaplana, který se rovněž vyjádřil v tom směru, že trest v případě stěžovatele splnil svůj účel a že jeho další pobyt ve výkonu trestu již není nutný. Stěžovatel rovněž poukázal na to, že dobrovolně ještě před svým odsouzením vyplatil poškozené náhradu újmy na zdraví ve výši 270 000 Kč a že ve výkonu trestu řádným plněním všech svých povinností prokázal, že se polepšil. Dle jeho názoru tak všechny zákonné předpoklady pro podmíněně propuštění byly splněny. Státní zástupkyně dle stěžovatele trvá na splnění podmínky, kterou právní řád nepředepisuje a *de facto* nutí stěžovatele k doznání. Ten přitom vyslovil svou lítost nad tím, jak celá záležitost skončila a čím si celá jeho rodina včetně poškozené musela projít. Poukázal zároveň na to, že sám soudní znalec ve své výpovědi uvedl, že je relativně častým jevem, že odsouzení za trestnou činnost, která je společensky tak silně negativně hodnocena jako sexuální delikty na nezletilých, nedokáží svou vinu připustit. Navrhl proto, aby stížnostní soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil co do výroku o podmíněném propuštění, aby však zkrátil délku zkušební doby.

10. Stížnostní soud svým v záhlaví vymezeným rozhodnutím vyhověl stížnosti státní zástupkyně, napadené usnesení zrušil a sám rozhodl tak, že žádost stěžovatele o podmíněně propuštění zamítl. V tomto svém odůvodnění se ztotožnil s argumentací státní zástupkyně, neboť byť souhlasil se soudem prvního stupně v tom, že stěžovatel splnil podmínku časovou, tj. že již vykonal část svého nepodmíněného trestu v požadované délce, a podmínku prognózy vedení řádného života do budoucna, nesplnil dosud podmínku „*náležitěho polepšení se*“, již vyložil tak, že ji nenaplní pouze vzorné chování a plnění povinností ve výkonu trestu, ale že k jejímu splnění je vyžadováno i přijetí kritického náhledu na svou trestnou činnost, pro niž dotyčný trest odnětí svobody vykonává, což dle stížnostního soudu sestává nejen z připuštění, ale i z uvědomění si viny. Stížnostní soud tak zohlednil to, že stěžovatel zpočátku

kategoricky svou vinu odmítal, posléze ji při hlavním líčení částečně připustil, kdy však uvedl, že svého činu lituje jenom proto, že tím sám sebe dostal do problému, poukazoval na předčasnou sexuální vyspělost poškozené a naznačoval, že se měl stát obětí určitého připravovaného jednání ze strany své dcery, která poškozenou navedla, aby vypovídala proti němu, a to jako součást určitých finančních problémů, které mezi sebou měli. Obdobné informace pak měl sdělit i soudnímu znalci při svém vyšetření, kdy, stručně řečeno, jakousi situaci mezi sebou a svou vnučkou připustil a uznal, z čeho byl odsouzen, proběhlo to však všechno jinak a trval na tom, že do této situace byl vmanévrován dcerou kvůli nějakému problému, který se týkal peněz. Stěžovatel tak dle stížnostního soudu dosud svou trestnou činnost popírá a nepřijal na ni sebekritický náhled. Podmínka polepšení se tak dle stížnostního soudu naplněna nebyla. K tomu ještě dodal, že ani ze zprávy ředitele věznice jednoznačně nevyplývá, že by u stěžovatele již byla náprava završena, jen že u něj trest odnětí svobody postupně plní svůj účel.

IV. Argumentace stěžovatele a vyjádření ostatních účastníků

11. Stěžovatel závěr o porušení svých ústavně zaručených základních práv opírá o argumenty 1) nesprávného posouzení podmínky polepšení; 2) požadování doznání stěžovatele, které zákon nevyžaduje; 3) překvapivosti rozhodnutí stížnostního soudu. Blíže lze tyto argumenty vyjádřit následovně:

12. Ad 1) stěžovatel poukazuje na to, že odpovědnost za čin, za nějž byl odsouzen, připustil, navíc i dle vyjádření soudního znalce je u deliktů, které jsou tvrdě odsuzovány veřejností, bývá z psychologického hlediska časté, že si je pachatel nedokáže připustit. Pokud přesto stížnostní soud podmínku polepšení se u stěžovatele nedovodil, postupoval v rozporu s těmito skutečnostmi a zcela formalisticky. *Ad absurdum* by tento jeho závěr znamenal, že každý pachatel deliktu, který veřejnost tvrdě odsuzuje, nemohl úspěšně žádat o podmíněné propuštění, kdyby u něj nastal psychický stav popsaný znalcem.

13. Jelikož nelze dovodit, že by stěžovatel svou vinu popíral, přičemž právě o takový skutkový závěr stížnostní soud opřel své napadené rozhodnutí, zatížil je vadou extrémního nesouladu skutkových zjištění a provedeného dokazování.

14. Ad 2) stěžovatel namítá, že stížnostní soud po stěžovateli *de facto* vyžadoval, aby se doznal ke svému činu, jehož spáchání stěžovatel po celou dobu původního trestního řízení popíral. Podmínku doznání však platná a účinná právní úprava podmíněného propuštění nepředepisuje. Stížnostní soud se přitom nezabýval individualitou stěžovatelova případu a všemi aspekty, které v řízení o jeho podmíněném propuštění vyšly najevo, a veškeré zjištěné skutečnosti vykládal v neprospěch stěžovatele v rozporu s jejich samotnou podstatou a významem. Dopustil se tak zjevné interpretační libovůle.

15. Ad 3) stěžovatel tvrdí, že napadené rozhodnutí stížnostního soudu hodnotí otázku polepšení stěžovatele zcela odlišně od závěrů soudu prvního stupně. Za těchto okolností neměl stížnostní soud sám ve věci rozhodovat, ale měl ji vrátit zpět soudu prvního stupně k dalšímu řízení, aby měl stěžovatel možnost na změnu právního hodnocení podmínek pro své podmíněné propuštění reagovat. Neučinil-li tak stížnostní

soud, odňal tím stěžovateli tuto možnost, a tím zatížil své napadené rozhodnutí vadou tzv. překvapivého rozhodnutí, čímž porušil právo stěžovatele dle čl. 38 odst. 2 Listiny.

16. Ústavní soud si vyžádal spisový materiál a vyjádření účastníka řízení a vedlejšího účastníka řízení. Ze spisového materiálu zjistil, že skutkový stav a procesní vývoj nejsou mezi všemi účastníky řízení sporné. Stížnostní soud i Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 6 se vyjádřily v tom smyslu, že s napadeným rozhodnutím stížnostního soudu souhlasí. Byť jejich vyjádření byla obširnější, nevnesla do věci žádné nové argumenty či úhly pohledu, které by mohly mít vliv na její posouzení z ústavněprávního hlediska, a proto Ústavní soud upustil od toho, aby tato vyjádření zaslal stěžovateli k replice.

V. Posouzení Ústavním soudem

17. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je založena ustanovením čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy jen tehdy, jestliže tímto rozhodnutím došlo k zásahu do ústavně zaručených základních práv a svobod. Jakékoliv jiné vady takového rozhodnutí se nachází mimo přezkumnou pravomoc Ústavního soudu. Ústavní soud totiž nestojí nad ústavou, nýbrž podléhá stejné povinnosti respektovat ústavně zakotvenou dělbu státní moci, jako kterýkoliv její orgán. Proto se musí důsledně vystříhat svévole a bedlivě dbát mezi svých pravomocí, svěřených mu Ústavou, jinak by totiž popřel samotný smysl své existence jakožto soudního orgánu ochrany ústavnosti. V řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je tak Ústavní soud povinen vždy nejprve zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně garantovaná práva či svobody stěžovatele. Pakliže Ústavní soud dospěje k závěru, že tomu tak není, ústavní stížnost odmítne dle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. V nynějším případě však Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

VI. Obecná východiska

18. Dle § 88 odst. 1 trestního zákoníku může soud odsouzeného podmíněně propustit na svobodu, jestliže odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a může se od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život nebo soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného, a zároveň odsouzený vykonal dosud část uloženého trestu odnětí svobody v délce, kterou trestní zákoník v závislosti na několika dalších kriteriích stanoví. Jelikož v nyní posuzovaném případě nebylo sporu mezi účastníky řízení o tom, že stěžovatel podmínku výkonu požadované části trestu odnětí svobody splnil, nebude tato předmětem následujících úvah Ústavního soudu. Pro posouzení nynější věci jsou rozhodující podmínka prokázání polepšení a možnost očekávat, že odsouzený v budoucnu povede řádný život (dále jen „předmětné podmínky“). Právě jim se bude Ústavní soud dále blíže věnovat.

A) K podmínkám podmíněného propuštění obecně

19. Již v minulosti se Ústavní soud k institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody ve své rozhodovací činnosti vyjádřil. Tento institut je formulován jako obecný, tedy nelze *a priori* vyloučit jeho použitelnost pro některé druhy trestné činnosti či kategorie odsouzených (nález sp. zn. II. ÚS 482/18 ze dne 28. 11. 2018 - *veškerá zde uváděná rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná též ze stránek <https://nalus.usoud.cz> – pozn. Ústavního soudu*). Jde o institut nenárokový, neboť „automatické“ podmíněné propuštění by k dosažení účelu trestu nepřispívalo [srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 56/05 ze dne 12. 4. 2005 (U 7/37 SbNU 715)]. Přesto se však rozhodování o něm nesmí vymykat z mezí ústavní konformity [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2201/16 ze dne 3. 1. 2017 (N 4/84 SbNU 69)], vyplývající z principů spravedlivého procesu, garantovaných hlavou pátou Listiny [nález sp. zn. III. ÚS 599/14 ze dne 5. 11. 2015 (N 194/79 SbNU 207) či nález sp. zn. III. ÚS 4851/12 ze dne 15. 5. 2014 (N 97/73 SbNU 589)], zejména nelze rezignovat na požadavky řádného odůvodnění rozhodnutí o něm [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 380/11 ze dne 17. 5. 2011 (N 97/61 SbNU 499)] či dostatečné zjištění skutkového stavu [srov. nález sp. zn. I. ÚS 2201/16 ze dne 3. 1. 2017 (N 4/84 SbNU 69)].

20. Aktuální přehled závěrů odborné literatury k institutu podmíněného propuštění Ústavní soud podal ve svém nedávném shora citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 482/18, zejména v bodech 13. a 28., na něž pro stručnost odkazuje i v nynější věci.

21. Konkrétní právní závěry uvedl Ústavní soud i k hodnocení splnění předmětných podmínek. Zásadně je hodnocení těchto podmínek věcí uvážení soudu, který o podmíněném propuštění rozhoduje [srov. zejména usnesení sp. zn. IV. ÚS 70/09 ze dne 16. 4. 2009 (U 10/53 SbNU 863)]. Pokud tedy obecné soudy v řízení vyhovujícím všem ústavněprávním požadavkům dospějí k závěru, že tyto podmínky nejsou splněny, nemůže tím být dotčeno žádné ústavně zaručené základní právo či svoboda odsouzeného [nález sp. zn. II. ÚS 715/04 ze dne 1. 12. 2005 (N 219/39 SbNU 323)].

22. Ústavní soud tak může korigovat toliko zjevné excesy z procesu dokazování skutkových okolností relevantních pro posouzení, zda předmětné podmínky byly v konkrétním případě naplněny či nikoliv (proces dokazování), a z procesu jejich právního hodnocení. Nutno v této souvislosti připomenout, že tyto procesy se nijak svou povahou neodlišují od procesu dokazování a právního hodnocení týkajících se otázky viny obžalovaného v hlavním líčení. Ústavní soud je zde proto vázán stejnou zdrženlivostí.

23. Ústavní soud již dříve identifikoval některé případy, v nichž zejména právní hodnocení podmínek pro podmíněné propuštění může vybočit z mezí ústavní konformity. Posuzování těchto podmínek, zvláště podmínky vedení řádného života do budoucna, je třeba vztahovat k aktuálnímu chování odsouzeného a k prognóze jeho budoucího chování po případném podmíněném propuštění na svobodu [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 611/2000 ze dne 22. 3. 2001 (N 51/21 SbNU 439)], nikoliv paušálně k trestné činnosti, již se dopustil v minulosti [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2503/16 ze dne 4. 10. 2016 (N 185/83 SbNU 37) či nález sp. zn. III. ÚS 1735/10 ze dne 12. 5. 2011 (N 90/61 SbNU 405)].

24. Tím samozřejmě není řečeno, že trestnou činnost, z níž byl odsouzený shledán vinným, či jeho předchozí minulost nelze vzít v úvahu při hodnocení, zda má soud za to, že se odsouzený polepšil (srov. např. i výše citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 482/2018, bod 47.; či usnesení sp. zn. III. ÚS 1041/18 ze dne 22. 5. 2018), zejména tam, kde jsou dány rozumné důvody se vzhledem ke konkrétní situaci daného odsouzeného domnívat, že trestní minulost odsouzeného do značné míry zvyšuje riziko potenciální recidivy (např. pachatel se trestné činnosti dopouští opakovaně z důvodu své psychické poruchy, kterou odsouzený stále trpí a tato není ani po nasazené terapii či medikaci pod kontrolou).

25. Závěr o tom, že má soud podmínky polepšení se a pozitivní prognózy vedení řádného života do budoucna za splněné, náleží samozřejmě učinit právě jen a pouze příslušnému soudu, a to plně v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, zásadou vyšetřovací a zásadou materiální pravdy. Ústavní soud tak nemůže stanovovat žádná pravidla hodnocení jednotlivých důkazů, kterými by obecné soudy vázal. Může, respektive musí, však zakázat obecným soudům takový restriktivní výklad § 88 odst. 1 trestního zákoníku, který by omezoval dosah tohoto ustanovení vytvořením *de facto* dalších dílčích podmínek, které však toto ustanovení neobsahuje, či takový výklad, který neodpovídá podstatě a účelu tohoto institutu (srov. např. shora citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 482/18, část III. C.). Takový výklad by se totiž nacházel mimo meze zákona i ústavní konformity a rozhodnutí na něm založené by bylo rovněž nezákonné i protiústavní.

26. Shrne-li Ústavní soud svá obecná východiska, vadu protiústavnosti v rozhodnutích o podmíněném propuštění spatřuje toliko ve dvou okruzích situací. Za prvé tehdy, kdy proces dokazování a jeho závěry byly zatíženy takovými vadami, které by odůvodňovaly zásah Ústavního soudu i v těch případech nalezl-li by v takto provedeném dokazování obecný soud podklad k rozhodnutí o vině, tedy např. neúplná skutková zjištění (srov. výše odkazovaný nálezn sp. zn. III. ÚS 611/2000), nedostatečné odůvodnění rozhodnutí (např. výše odkazovaný nálezn sp. zn. I. ÚS 380/11), nemožnost odsouzeného vyjádřit se k argumentaci státního zástupce ve stížnostním řízení (např. výše odkazované nálezy sp. zn. III. ÚS 599/14 a sp. zn. III. ÚS 4851/12) atd.; nepochybně by takovou vadou mohl být např. i extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a na jejich základě ustálenými skutkovými zjištěními (srov. např. přiměřeně výše odkazovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 2503/16, body 19. a 20.).

27. Druhou skupinu případů představují taková rozhodnutí o podmíněném propuštění, která jsou založena na ústavně nekonformním výkladu předmětných podmínek. Tak tomu může být např. tehdy, jestliže obecné soudy za nepřekonatelnou překážku pro naplnění těchto podmínek považují samu o sobě předchozí recidivu pachatele (srov. např. výše odkazované nálezy sp. zn. II. ÚS 482/18 či sp. zn. I. ÚS 2201/16), vysokou závažnost trestného činu, pro nějž byl dotčený odsouzen (srov. např. výše odkazovaný nálezn sp. zn. III. ÚS 1735/10) či zvláště zavrženímhodný způsob spáchání takového činu (srov. např. výše odkazovaný nálezn sp. zn. III. ÚS 611/2000).

28. Vyjde-li Ústavní soud ze všech těchto závěrů, institut podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je velmi významným prvkem naplnění dílčího individuálně preventivního účelu trestu. Jeho smyslem je motivovat odsouzené pachatele k přehodnocení svého dosavadního života, přijetí odpovědnosti za svou trestnou činnost a vynaložení vážně míněného úsilí ke své vlastní resocializaci.

Z povahy věci je tento institut nenárokový, neboť jen tak je možno zajistit dostatečnou motivaci odsouzeného skutečně se změnit a napříště se vyhnout páchání trestné činnosti. Při „automatickém“ nároku by totiž odsouzení byli motivováni toliko splnit určitá formální kritéria bez potřeby jakkoliv změnit svůj vnitřní náhled na životní hodnoty a strategie, vzorce chování atd.

B) K podmínce doznání se k trestnému činu, za nějž byl trest odnětí svobody uložen

29. Podstatou ústavní stížnosti byla zejména otázka posouzení naplnění předmětných podmínek stěžovatelem. Jak bylo uvedeno v části IV. tohoto nálezu, ústřední stěžovatelovou námitkou je, že nesplnění těchto podmínek dovedl stížnostní soud v podstatě pouze z toho, že stěžovatel se k trestnému činu, za nějž mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, nikdy nedoznal, přičemž splnění všech ostatních podmínek pro podmíněné propuštění dle § 88 odst. 1 trestního zákoníku ani stížnostní soud nerozporoval. Jak bylo vyloženo výše sub 27., Ústavní soud může proti rozhodnutí o podmíněném propuštění zasáhnout mimo jiné tehdy, pokud se právní hodnocení splnění předmětných podmínek zakládá na ústavně nekonformním výkladu § 88 odst. 1 trestního zákoníku.

30. Pro rozhodnutí nyní posuzované věci je tak relevantní odpověď na otázku, zda je ústavně konformní takový výklad ustanovení § 88 odst. 1 trestního zákoníku, při němž se po odsouzeném požaduje v rámci zkoumání, zda tento prokázal polepšení, jeho doznání se k trestnému činu, za nějž byl odsouzen, případně do jaké míry je možno podmínku polepšení se podmiňovat projevením kritického náhledu na vlastní trestnou činnost a do jaké míry je tento kritický náhled vázán na doznání se odsouzeného.

31. Tato otázka dosud byla v rozhodovací praxi Ústavního soudu řešena pouze velmi obecně v usneseních. Dle dosavadních závěrů obecné soudy smí přihlížet k tomu, že odsouzený si nepřipustí trestnou činnost, za niž mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, respektive že jeho postoj k této trestné činnosti je jedním z faktorů, k nimž mohou obecné soudy při rozhodování o podmíněném propuštění přihlížet [srov. zejména usnesení sp. zn. I. ÚS 2565/13 ze dne 24. 1. 2014, usnesení sp. zn. I. ÚS 357/06 ze dne 6. 10. 2006, usnesení sp. zn. II. ÚS 148/15 ze dne 16. 6. 2015, usnesení sp. zn. I. ÚS 2531/16 ze dne 8. 3. 2017, bod 14., usnesení sp. zn. III. ÚS 2965/09 ze dne 10. 12. 2009, usnesení sp. zn. I. ÚS 734/06 ze dne 1. 2. 2007, část II. 4)]. Tento závěr převzal v obecné rovině i výše citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 482/2018, bod 33.

32. Jednoznačnou odpověď na otázku, zda lze použití institutu podmíněného propuštění vázat na doznání odsouzeného, nepodává ani judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Z jejích závěrů vyplývá, že úprava systému trestních sankcí včetně podmínek pro podmíněné propuštění je v zásadě věcí vnitrostátní úpravy (srov. např. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Vinter a ostatní proti Spojenému království* ze dne 9. 7. 2013, č. stížností 66069/09, 130/10 a 3896/10, § 104). Evropský soud pro lidská práva rozlišuje v případech podmíněného propuštění retributivní složku trestu odnětí svobody, reprezentovanou minimální délkou trestu, který si odsouzený musí odpykat, než zažádá o podmíněné propuštění, a složku rehabilitační, spočívající v nutnosti splnit další podmínky, vztahující se k pobytu odsouzeného na svobodě (srov. k tomu např. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Stafford proti Spojenému království* ze dne 28. 5. 2002, č. stížnosti 46295/99, § 80).

33. Obecně vzato Evropský soud pro lidská práva připouští, že pakliže to vnitrostátní právní úprava umožňuje, může akceptace viny odsouzeným představovat jednu z okolností, která je v rámci těchto podmínek zvažována, a to dokonce i okolnost významnou (srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Léger proti Francii* ze dne 11. 4. 2006, č. stížnosti 19324/02, § 75 a § 76; problém však je, že tento rozsudek měl být přezkoumán i velkým senátem Evropského soudu pro lidská práva, nicméně tamní stěžovatel zemřel dříve, než bylo ve věci rozhodnuto, a tak byla jeho stížnost vyškrtuta ze seznamu, aniž by se velký senát Evropského soudu pro lidská práva meritorně touto otázkou zabýval – srov. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Léger proti Francii* ze dne 30. 3. 2009, č. stížnosti 19324/02).

34. Výklad Mezinárodního paktu o občanských a politických právech v zásadě vyžaduje toliko, aby posouzení předpokladů pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody byla učiněna v souladu s právem a aby takové podmíněné propuštění nebylo odepřeno svévolně (srov. Obecný komentář Výboru pro lidská práva Organizace spojených národů k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech č. 35, s. 7, (*tento komentář je dostupný ze serveru: <https://tbinternet.ohchr.org> - pozn. Ústavního soudu*), požadavek na doznání se odsouzeného nevznáší.

35. Obdobně takový požadavek nevyplývá ani z žádného soft-law mezinárodních orgánů. Doznání jako nezbytnou součást podmínek předčasného propuštění na zkušební dobu není zmíněno ani v rezoluci Valného shromáždění Organizace spojených národů A/RES/45/110, standardní minimální pravidla Organizace spojených národů pro opatření nesouvisející s odnětím svobody, tedy v tzv. Tokijských pravidlech (*Tokijská pravidla jsou dostupná z: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/UNITED~2.PDF> – pozn. Ústavního soudu*).

36. Stejný závěr platí i na půdě Rady Evropy. Požadavek na doznání před podmíněným propuštěním nestanovuje žádné z doporučení týkajících se výkonu trestu odnětí svobody, alternativních trestů a souvisejících problematik, zejména doporučení CM/Rec(2010)1 Výboru ministrů členským státům o Evropských probačních pravidlech ze dne 20. 1. 2010 (*všechna dále uváděná doporučení jsou dostupná z: <https://www.coe.int/en/web/prison/conventions-recommendations> – pozn. Ústavního soudu*); doporučení Rec(2003)22 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy o podmíněném propuštění ze dne 24. 9. 2003, u něž lze naopak poukázat na požadavek jednoznačnosti všech členským státem předepsaných podmínek pro podmíněné propuštění a požadavek na to, aby tyto podmínky braly v úvahu osobnost odsouzeného a sociální i ekonomický kontext (bod 18. odkazovaného doporučení, srov. i výše citovaný nález sp. zn. II. ÚS 482/18, bod 27.); doporučení Rec(2000)22 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy o zdokonalení implementace Evropských pravidel o alternativních trestech a opatřeních ze dne 29. 11. 2000); doporučení č. R (99)22 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy ohledně přeplněnosti věznic a nárůstu vězňených osob ze dne 30. 9. 1999; čl. 107 doporučení Rec(2006)2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy o Evropských vězeňských pravidlech ze dne 11. 1. 2006; či doporučení CM/Rec(2017)3 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy o Evropských pravidlech alternativních trestů a opatření ze dne 22. 3. 2017.

37. Ze zde uvedených analyzovaných soft-law dokumentů mezinárodních orgánů naopak vyplývá zřetelný akcent na prospektivní orientaci institutu podmíněného propuštění, tedy zaměření se na analýzu rizik spojených s podmíněně propuštěnou osobou (srov. výše citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 482/18, bod 39.), vytváření podpůrných programů a mechanismů efektivní péče o podmíněně odsouzené po jejich propuštění z přímého výkonu trestu odnětí svobody atd.

38. Uznávanou domácí komentářovou literaturou je pojem „polepšení se“ obsažený v § 88 odst. 1 trestního zákoníku vykládán tak, že chování odsouzeného a plnění jeho povinností jsou neopomenutelnými, avšak nikoliv jedinými hledisky, z nichž lze na polepšení odsouzeného usuzovat (PURY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1082nn), přičemž za další hlediska lze považovat např. to, jak se choval odsouzený před nástupem do výkonu trestu v zaměstnání či v bydlišti [DRAŠTÍK, A. In: DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Citováno dle ASPI (právní informační systém), komentář k § 88 odst. 1, bod 10.]. Žádný z těchto komentářů požadavek na doznání se odsouzeného výslovně neuvádí. Nevyjádřil se k němu ani Ústavní soud ve svém výkladu této podmínky ve shora citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 482/18, body 33.-35.

VII. Aplikace obecných východisek na případ stěžovatele

A) K hmotněprávním podmínkách podmíněného propuštění

39. Ústavní soud má pro účely nyní posuzované věci za to, že lze v zásadě vyjít z jeho již dříve formulovaného závěru (viz výše sub 31.), neboť nepochybně přístup odsouzeného k trestné činnosti, pro niž vykonává trest odnětí svobody, z nějž chce být podmíněně propuštěn, je jedním z kritérií, k němuž je třeba přihlédnout.

40. Tento závěr však vyžaduje určitou korekci. V řadě z usnesení, v nichž byl vysloven, se opírá o východisko, že v době výkonu trestu již odsouzený není obviněný, nevztahuje se na něj presumpce nevinny, a tudíž se ani neuplatní záruky vyplývající ze zákazu přinucení k sebeobviňování (tj. záruky vyplývající z tzv. zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*). Tento závěr je principiálně v rozporu s dřívějším právním názorem Ústavního soudu vysloveným v nálezu, týkajícím se postavení osoby, která po skončení svého samostatného trestního stíhání vypovídá v trestním stíhání, z něhož bylo trestní stíhání proti ní původně vyloučeno k samostatnému řízení, jako svědek. I v takovém případě již presumpce nevinny byla vyvrácena, přesto Ústavní soud vyslovil, že odsouzeného nelze k výpovědi proti jiné osobě v tomto původně společném trestním řízení nutit, neboť stále není vyloučena obnova řízení v její neprospěch na základě této její nové výpovědi v pozici svědka [srov. k tomu nálezn ze dne 18. února 2004 sp. zn. III. ÚS 26/03 (N 22/32 SbNU 201)].

41. Ústavní soud má za to, že principiálně jde o identický problém i v případě požadavku na doznání se k trestné činnosti v rámci předmětných podmínek. I řízení o podmíněném propuštění totiž může být vedeno ještě před uplynutím jedné poloviny promlčecí doby trestného činu, o kterém se vedlo trestní stíhání dle § 279 písm. b) trestního řádu. Požadavek na doznání odsouzeného by jej tak stavěl v takových

případech do situace, kdy by svým doznáním za účelem splnění předmětných podmínek riskoval možnou obnovu řízení ve svůj neprospěch.

42. Byl by tak nucen volit mezi možnostmi, že bude taková obnova nařízena a výsledek bude pro něj horší (např. i z hlediska překvalifikování činu na jeden z uvedených ve výčtu § 88 odst. 4 trestního zákoníku), a jistotou, že svého podmíněného propuštění nedosáhne, když tak neučiní. Stejně tak kdyby usiloval o obnovu řízení ve svůj prospěch, třeba i důvodně, byl by zbaven možnosti současně splnit předmětné podmínky, nechtěl-li by si značně zkomplikovat řízení o obnově, neboť byť doznání nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti provést další dokazování v souladu se zásadou materiální pravdy, doznání učiněné pro účely podmíněného propuštění by nepochybně značně snižovalo ochotu soudu rozhodujícího o obnově uvěřit, že jsou zde nové skutečnosti ve prospěch odsouzeného, když se tento ke svému trestnému činu doznal.

43. Za stěžejní argument v této věci považuje Ústavní soud především to, že doznání je institutem trestního práva procesního, zatímco polepšení se institutem trestního práva hmotného. Již z toho plyne, že tyto instituty nelze směšovat. Účelem trestního řízení není získat doznání obviněného, jak tomu bylo v době původního nereformovaného inkvizičního trestního řízení, ale zjistit tzv. materiální pravdu, tedy pravdu práva hmotného, což vyjadřuje funkční vztah mezi trestním právem hmotným a procesním [srov. k tomu např. FENYK, Jaroslav. Volné hodnocení důkazů, materiální pravda, vnitřní přesvědčení, praktická jistota a důvěra v úsudek soudce v českém trestním řízení. In: KALVODOVÁ, Věra; FRYŠTÁK, Marek; PROVAZNÍK, Jan (eds.). *Trestní právo /stále/ v pohybu. Pocta Vladimíru Kratochvílovi*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 128]. Účel získat doznání odsouzeného tak nemůže mít ani vykonávací řízení trestní, neboť i to je stále integrální součástí trestního řízení. Ztotožnění požadavku na polepšení se s doznáním tak klade na odsouzené podmínku, kterou platná a účinná hmotněprávní úprava neobsahuje.

44. Ústavní soud vyšel rovněž z toho, že zákonodárce s doznáním se k trestnému činu počítá a použitelnost některých institutů procesního práva na něj váže, např. spolupracujícího obviněného dle § 178a odst. 1 písm. b) trestního řádu či podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 odst. 1 písm. a) trestního řádu. Jestliže by tak byl zákonodárce chtěl institut podmíněného propuštění na doznání odsouzeného vázat, byl by tak učinil výslovně. Naopak užitím jiného pojmu projevil úmysl, aby tento byl vykládán odlišně.

45. Ústavní soud si je samozřejmě vědom, že mezi pojmem „*polepšení se*“ a „*doznání*“ může z obsahového hlediska být úzká souvislost. To však neznamená, že by oba tyto pojmy bylo možno zaměňovat, nebo dokonce ztotožňovat. Je totiž zřejmé, že doznání lze učinit i bez toho, aby se pachatel polepšil, např. je-li přistížen přímo při činu a dozná se jen proto, že zapírat nemá smysl, aniž by však jakkoliv svůj postoj ke své trestné činnosti přehodnotil, případně v kontextu nynějšího případu jen proto, aby formálně splnil požadavky soudu rozhodujícího o jeho podmíněném propuštění.

46. Stejně tak naopak odsouzený může jistě přijmout plnou odpovědnost za svou trestnou činnost a zvnitřnit si přesvědčení již nikdy ji neopakovat i bez výslovného doznání. Nelze např. vyloučit, že odsouzený bude natolik zahanben činem, který

spáchal, že byt' vnitřně veškerou odpovědnost přijme, nebude schopen to navenek verbalizovat.

47. Pokud by tedy po dokazování provedeném v dostatečném rozsahu a v souladu se všemi relevantními zásadami dokazování soud rozhodující o podmíněném propuštění zjistil, že odsouzený přijal svou vinu se všemi důsledky, ačkoliv není schopen *expressis verbis* toto soudu sdělit, a současně by dospěl k závěru, že jsou splněny předmětné podmínky i ve všech ostatních ohledech, bylo by nepochybně protiústavní odsouzenému dobrodiní podmíněného propuštění odepřít jen proto, že se výslovně nedoznal. V rozporu s čl. 2 odst. 2 Listiny by totiž obecné soudy v opačném případě nutily odsouzené, aby navzdory čl. 2 odst. 3 Listiny činili něco, co jim zákon neukládá, čímž by v konkrétních řízeních odsouzeným žádajícím podmíněné propuštění odepřely se rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny soudní ochranu.

48. Ústavní soud zde vyzdvihuje, že tento závěr nikterak neznamená, že každý případ, kdy odsouzený odmítne odpovědnost za svou trestnou činnost převzít a obecný soud dospěje k závěru, že se tento nepolepšil, by musel být hodnocen tak, že byl odsouzený nucen k doznání, či dokonce že by nárok na podmíněné propuštění měl být „automatický“. Obecné soudy pouze musí velmi pečlivě po řádně provedeném dokazování zvažovat, nakolik absence výslovného doznání závěru o tom, že obviněný se polepšil, skutečně brání.

49. Z těchto důvodů Ústavní soud uzavírá, že jakkoliv je ústavně konformní výklad podmínky „*prokázání polepšení se*“ dle § 88 odst. 1 trestního zákoníku, požadující po obecných soudech, aby zkoumaly postoj odsouzeného ke spáchání trestného činu, za nějž mu byl uložen trest odnětí svobody, z nějž žádá o podmíněné propuštění, naopak ústavně nekonformním by byl takový výklad, který by ztotožňoval zjišťování tohoto postoje či náhledu odsouzeného s jeho doznáním jakožto nepodkročitelnou podmínkou pro závěr, že odsouzený prokázal polepšení se.

50. Z toho v praktické rovině vyplývá, že obecné soudy rozhodující o podmíněném propuštění mohou v rámci posuzování předmětných podmínek s ohledem na všechny relevantní skutkové okolnosti každé konkrétní věci v souladu se zásadami volného hodnocení důkazů, materiální pravdy a zásady vyhledávací zvažovat, zda si odsouzený osvojil kritický náhled na svou trestnou činnost, tuto zavrhl a vnitřně za ni přijal odpovědnost včetně všech jejích následků. Nesmí přitom však požadovat, aby se odsouzený *de facto* ani *de iure* k této trestné činnosti doznal.

51. Zbývá tedy odpovědět na otázku, zda stížnostní soud požadoval po stěžovateli nepřípustně doznání či zda se pohyboval uvnitř mezi dovoleného posuzování kritického náhledu stěžovatele za trestnou činnost, pro niž mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, z nějž žádá o podmíněné propuštění.

52. Stěžovatel tvrdí, že stížnostní soud po něm požadoval doznání se. V textu napadeného usnesení takto výslovně takový požadavek formulován není. Stížnostní soud na s. 4nn svého napadeného usnesení uvedl: „*Stížnostní soud konstatuje, že od samotného odsuzujícího rozsudku ze dne 15. 6. 2012 až do konání veřejného zasedání dne 21. 3. 2017, tedy po dobu téměř 5 let nedošlo u odsouzeného k jakémukoliv posunu, pokud jde o jeho trestnou činnost, kterou dosud popírá. Odsouzený nepřijal sebekritický*

náhled na svou trestnou činnost, dodnes popírá svoji vinu, přičemž stížnostní soud tak je nucen uzavřít, že k polepšení odsouzeného tak dosud nedošlo.“

53. Tento závěr následoval po shrnutí postoje stěžovatele k jeho vině v rozsudku specifikovaném výše sub 3., z něž stížnostní soud vyvodil, že stěžovatel svou vinu popíral již v hlavním líčení a částečně se doznal, přičemž litoval jen toho, že sám sebe dostal do problému. Rovněž stížnostní soud zjistil, že obdobný byl stěžovatelův postoj i během znaleckého zkoumání v souvislosti s podmíněným propuštěním.

54. Závěr stížnostního soudu o nenaplnění podmínky polepšení se stěžovatelem z důvodu nepřijetí sebekritického náhledu na svou trestnou činnost lze vyložit v zásadě dvěma způsoby. Za prvé, stížnostní soud skutečně po stěžovateli požadoval doznání a bez něj nebyl ochoten splnění předmětných podmínek připustit. Za druhé, stížnostní soud doznání stěžovatele nevyžadoval a závěr o nenaplnění předmětných podmínek opřel o neměnný postoj stěžovatele ke své trestné činnosti. Při první interpretaci by stížnostní soud vykládal podmínku „polepšení se“ uvedenou v ustanovení § 88 odst. 1 trestního zákoníku ústavně nekonformně (viz výše sub 49.). Při druhé interpretaci by tomu tak nutně být nemuselo.

55. Ústavní soud považuje za potřebné odkázat na závěrečný návrh stěžovatele při veřejném zasedání o podmíněném propuštění před soudem prvního stupně (č. 1. 108 spisu o řízení před obecnými soudy), který explicitně uvádí mimo jiné, že: *„Nevím, proč tam mám děle setrávat, nerozumím tomu, to co jsem udělal, jsem si plně vědom, jsem natolik při smyslech, abych věděl, že taková situace nesmí nikdy nastat, chybil jsem v tom, že jsem se nechal přemluvit k určitému jednání, které bylo možné takto poté posuzovat. Stavím se k tomu, takto, беру na sebe plnou odpovědnost za vše špatné, co se stalo, nemělo se to stát, jsem poučený, některé věci jsou nerozumné, nechytře, které se dají vždy zneužít, tenkrát jsem to tak necítil, nechal jsem dojít věci tak, nepovažoval jsem, že když vyfotím šestiletou holku, že je to trestné. Vnučka ví velice dobře, jak to všechno bylo, takže se pokusím, aby se to objasnilo, jaká je pravda.“*

56. Z tohoto vyjádření plyne, že postoj stěžovatele je skutečně i v řízení o podmíněném propuštění v zásadě stejný, jako byl na závěr hlavního líčení (srov. výše sub 4.). Nelze však opomenout, že v určitém rozsahu stěžovatel deklaroval, že svou odpovědnost přijímá. Za této situace Ústavní soud přikládá klíčový význam skutečnosti, že stížnostní soud se tímto částečným připuštěním viny vůbec nezabýval. Nehodnotil je tedy v kontextu dalších relevantních okolností, neevaluoval je z hlediska jeho autenticity, významu či rozsahu a neuvedl ani, co jiného kromě plného doznání měl stěžovatel ohledně sebekritického náhledu na svou trestnou činnost přesně učinit, aby jej přesvědčil o tom, že svého činu skutečně lituje (srov. shora citovaný nálezný sp. zn. II. ÚS 482/18, bod 58.).

57. Ústavní soud za těchto okolností dospěl k závěru, že stížnostní soud po stěžovateli fakticky požadoval doznání k trestnému činu, za něž byl odsouzen k trestu odnětí svobody, ohledně něž stěžovatel usiloval o podmíněné propuštění. Z odůvodnění napadeného usnesení totiž nevyplývá, že by stížnostní soud považoval podmínku polepšení se stěžovatele za naplnitelnou čímkoliv jiným než doznáním. Tím porušil jeho právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Jelikož stěžovatel netvrdil a ani nenaznačoval, že požadavkem na doznání by mohl být ohrožen obnovou řízení ve svůj

neprospěch, nedovodil však Ústavní soud porušení stěžovatelova práva na obhajobu dle čl. 40 odst. 3 Listiny či práva odepřít výpověď dle čl. 40 odst. 4 Listiny.

58. Kromě závěru, že stěžovatel nepřijal sebekriticky svou vinu, založil stížnostní soud svůj názor, že stěžovatel se dosud nepolepšil, na zprávách ředitele věznice plk. Horáka. Na s. 5 svého napadeného usnesení dále stížnostní soud konstatoval: *„Koneckonců ze samotného hodnocení z výkonu trestu odnětí svobody ředitele věznice vyplývá, že odsouzený je sice ve výkonu trestu bezproblémový jedinec a výkon trestu odnětí svobody postupně plní svůj účel, přičemž vzhledem k celkovému přístupu odsouzeného, plnění povinností, fungující pozitivní vztahy s blízkými osobami, zajištěné zázemí a snaha o řádné plnění programu zacházení a udržování si podmínek pro ponechání v první prostupné skupině vnitřní diferenciaci má u odsouzeného kladnou vypovídající hodnotu. Ani z tohoto hodnocení ředitele věznice nevyplývá, že by z jeho pohledu výkon trestu odnětí svobody završil nápravu odsouzeného.“*

59. V této souvislosti Ústavní soud poukazuje na to, že tento výklad zpráv ředitele věznice vykazuje extrémní nesoulad mezi provedeným důkazem a skutkovým zjištěním. Tato pasáž se skutečně v původní zprávě ředitele věznice objevuje (č. l. 23 spisu o řízení před obecnými soudy), nejde však o žádné záměrné hodnocení připravenosti stěžovatele na podmíněné propuštění. Ředitel věznice plk. Horák se nevyjadřoval k tomu, zda z jeho pohledu lze podmíněné propuštění doporučit či nikoliv, pouze věcně shrnul, jaké je dosavadní chování stěžovatele ve výkonu trestu. V předmětné zprávě tak chybí jakýkoliv další údaj, z něhož by plynulo, že náprava stěžovatele ještě není završena, resp. co k jejímu završení ještě chybí. Na č. l. 89 spisu o řízení před obecnými soudy je pak uvedena aktualizace hodnocení k podmíněnému propuštění ředitelem věznice plk. Horákem ze dne 19. 12. 2016, v níž je konstatováno, že výkon trestu odnětí svobody naplňuje svůj účel. V další aktualizaci na č. l. 103 pak plk. Horák žádné takto explicitní hodnocení neuvádí, toliko doplňuje další kázeňské odměny, sděluje, že stěžovateli bylo jedenkrát povoleno opuštění věznice, což se obešlo bez negativních poznatků, a shrnutí, že stěžovatel nadále přistupuje k plnění povinností i programu standardního zacházení snaživě a je zařazen stále v 1. prostupné skupině vnitřní diferenciaci.

60. Těmito aktualizacemi se stížnostní soud nijak ve svém odůvodnění nezabýval. V předmětné zprávě ani jejích aktualizacích se přitom ředitel věznice nevyjádřil v tom směru, že by náprava stěžovatele vyžadovala ještě určitý delší čas či že by dle názoru ředitele věznice podmíněné propuštění dosud z jiného důvodu nebylo na místě, neuvedl ani výslovně, zda podmíněné propuštění doporučuje, či nikoliv. Vzhledem k tomu, že ve své zprávě ředitel věznice užil v pasáži o naplňování účelu trestu jiného obratu než v její první aktualizaci a v její druhé aktualizaci se o něm nezmiňoval vůbec, bylo by možno se domnívat, že jim nepřikládal zásadní význam a nechtěl jimi vyjádřit svůj celkový postoj k vhodnosti podmíněného propuštění stěžovatele. Naopak i při velmi formalistickém výkladu pak zpráva ředitele věznice a její aktualizace vyznívají ve prospěch stěžovatele (trest svůj účel nejprve postupně naplňoval, pak naplňoval, pak se o něm ředitel věznice již ani vůbec nezmiňuje). Není však na Ústavním soudu, aby obsah zprávy ředitele věznice a jejích aktualizací vyhodnocoval, neboť to přísluší soudům obecným.

61. Pokud si tedy za těchto okolností stížnostní soud neobstaral další podklady, nevyvinul alespoň určité úsilí za účelem zjištění, jak plk. Horák skutečně naplňování či

naplnění účelu trestu u stěžovatele hodnotil, a ani se argumentačně nevypořádal s rozdíly ve formulacích mezi předmětnou zprávou a jejími aktualizacemi, jeho výsledný závěr je založen na nedostatečně zjištěném skutkovém stavu, resp. není dostatečně odůvodněn, a při konfrontaci s východisky uvedenými shora sub 19. neobstojí. I tím tak bylo porušeno stěžovatelovo ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

B) K překvapivosti rozhodnutí stížnostního soudu

62. Vzhledem k posouzení hmotněprávních podmínek pro podmíněné propuštění v části VII. A) tohoto nálezu nepovažoval Ústavní soud za nutné samostatně posoudit i námitku 3) stěžovatele, týkající se překvapivosti rozhodnutí stížnostního soudu, neboť ve věci bude stížnostní soud muset znovu rozhodnout, přičemž bude vázán právním názorem Ústavního soudu. Stěžovatel tak bude mít možnost se k věci ještě vyjádřit a před stížnostním soudem uplatnit argumentaci ve svůj prospěch.

63. Jen jako *obiter dictum* může Ústavní podotknout, že sama o sobě by tato námitka nemohla být ani hypoteticky úspěšná. Je pravdou, že stížnostní soud rozhodl ve věci sám v neveřejném zasedání, současně je však zřejmé, že jeho rozhodnutí nemohlo pro stěžovatele být překvapivé. V podstatě jediným důvodem stížnosti státní zástupkyně bylo právě to, že stěžovatel nemá na svou trestnou činnost potřebný náhled (srov. odůvodnění stížnosti státní zástupkyně na č. l. 118 spisu o řízeních před obecnými soudy). K této argumentaci měl stěžovatel možnost se před konáním neveřejného zasedání vyjádřit, což i učinil (srov. jeho vyjádření k odůvodnění stížnosti státní zástupkyně na č. l. 125 spisu o řízeních před obecnými soudy). Stěžovatel si tak byl vědom toho, že ústřední otázkou, již bude stížnostní soud řešit, bude právě to, zda podmínka prokázání polepšení dle § 88 odst. 1 trestního zákoníku může či nemůže být splněna i tehdy, když odsouzený trestný čin, za nějž byl odsouzen, popírá či relativizuje.

VIII. Závěr

64. Pokud stížnostní soud vycházel při svém rozhodnutí z toho, že absence doznání stěžovatele zcela brání splnění podmínky polepšení podle § 88 odst. 1 trestního zákoníku, vycházel z výkladu, který je ústavně nekonformní. Pouhé odepření doznat se k činu samo o sobě totiž splnění této podmínky nevyklučuje, přičemž výklad zastávaný stížnostním soudem navíc vede k aplikaci tohoto ustanovení v rozporu se stěžovatelovým právem na soudní ochranu zaručeným v čl. 36 odst. 1 Listiny.

65. Ústavní soud proto mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků řízení ústavní stížnosti vyhověl dle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a dle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyslovil porušení ústavně zaručeného práva stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a dle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil napadené usnesení stížnostního soudu.

66. Bude nyní úkolem stížnostního soudu znovu posoudit stížnosti proti usnesení soudu prvního stupně konkretizovanému výše sub 5. Přitom je vázán právním názorem Ústavního soudu, že pojem „polepšení se“ uvedený v § 88 odst. 1 trestního zákoníku je třeba ústavně-konformně vykládat tak, že se pro jeho naplnění nevyžaduje doznání

odsouzeného k trestnému činu, pro něž byl odsouzen k trestu odnětí svobody, z něhož odsouzený žádá o podmíněné propuštění.

67. Tímto nálezem Ústavní soud nijak nepředznamenává, jaký výsledek bude nové řízení před stížnostním soudem mít. Stížnostní soud bude muset v souladu se zásadami materiální pravdy, volného hodnocení důkazů a zásadou vyhledávací vyhodnotit, do jaké míry stěžovatel na trestný čin, za něž byl odsouzen, získal kritický náhled, přičemž bude muset vyjít zejména z toho, jaký význam a dosah mělo částečné připuštění viny stěžovatelem v kontextu všech dalších relevantních okolností. Rovněž si bude muset opatřit dostatečné skutkové podklady k učinění závěru o tom, jak výkon trestu odnětí svobody u stěžovatele plní či neplní svůj účel.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 12. února 2019

Jiří Zemánek
předseda senátu

Právní věty:

I. Závěr o tom, že má soud podmínky polepšení se a pozitivní prognózy vedení řádného života do budoucna za splněné, náleží učinit jen a pouze příslušnému soudu, a to plně v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, zásadou vyhledávací a zásadou materiální pravdy.

II. Účelem trestního řízení, včetně řízení vykonávacího, není získat doznání obviněného, resp. odsouzeného. Prokázat „polepšení se“ ve smyslu § 88 odst. 1 trestního zákoníku je možno i bez toho, aby se odsouzený výslovně doznal, vyplývá-li z jiných důkazů či okolností, že v dostatečné míře nabyt kritický náhled na svou trestnou činnost.

III. Odporujícím právem na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práva a svobod je proto takový výklad podmínky „prokázání polepšení se“ dle § 88 odst. 1 trestního zákoníku, který za nepodkročitelnou podmínkou pro závěr, že odsouzený prokázal polepšení se, považuje jeho doznání se k trestnému činu, za nějž mu byl uložen trest odnětí svobody, z jehož výkonu žádá o podmíněné propuštění.